

ปัจจัยทำนายพฤติกรรมการปรับตัวของเด็กวัยก่อนเรียนที่รับบริการ
ในศูนย์เลี้ยงเด็กกลางวัน

Predictors of Adaptive Behavior of Preschoolers Receiving Service
in Child Daycare Center*

นัตยา แสงใส* พย.ม.
นุจรี ไชยมงคล** Ph.D.
มณีรัตน์ ภาครูป** ปช.ด.

Nattaya Sangsai, M.N.S.
Nujjaree Chaimongkol, Ph.D.
Maneerat Phaktoop, Ph.D.

บทคัดย่อ

การวิจัยแบบหาความสัมพันธ์เชิงทำนายครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยทำนายพฤติกรรมการปรับตัวของเด็กวัยก่อนเรียน ได้แก่ เพศของเด็ก ลักษณะพื้นฐานทางอารมณ์ สภาพแวดล้อมที่บ้าน ลักษณะครอบครัว รายได้ครอบครัว และระดับการศึกษาของมารดา กลุ่มตัวอย่างคัดเลือกโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย เป็นมารดาของเด็กวัยก่อนเรียนที่นำบุตรมารับบริการในศูนย์เลี้ยงเด็กกลางวันสังกัดกองทัพเรือ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี จำนวน 126 คน ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ ถึง เดือนมีนาคม 2553 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลมี 4 ชุด ได้แก่ 1) แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของมารดาและบุตร 2) แบบสังเกตสภาพแวดล้อมที่บ้าน 3) แบบสอบถามลักษณะพื้นฐานทางอารมณ์ และ 4) แบบสอบถามพฤติกรรมปรับตัวของเด็กวัยก่อนเรียน ค่าดัชนีความตรงตรงเนื้อหา (content validity; CVI) ของแบบสอบถามชุดที่ 2-4 ได้เท่ากับ .83, .83 และ 1.00 ตามลำดับ ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามชุดที่ 2 และ 4 มีค่าคูเคอร์ริชาร์ดสัน 20 (KR-20) เท่ากับ .81 และ .83 และแบบสอบถามชุดที่ 3 มีค่าแอลฟาของครอนบาค (α) เท่ากับ .80 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้

ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พิสัย สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ

ผลการวิจัยพบว่า เด็กวัยก่อนเรียนที่มารับบริการในศูนย์เลี้ยงเด็กกลางวัน มีคะแนนพฤติกรรมปรับตัวเฉลี่ยเท่ากับ 37.40 ($SD = .42$, range 21-45) ลักษณะพื้นฐานทางอารมณ์ เพศ และสภาพแวดล้อมที่บ้านมีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมปรับตัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .287, p < .01$, $r = .239, p < .01$ และ $r = .152, p < .05$ ตามลำดับ) โดยเด็กผู้หญิงปรับตัวได้ดีกว่าเด็กผู้ชาย ลักษณะครอบครัว รายได้ครอบครัว และระดับการศึกษาของมารดาไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมปรับตัวของเด็กวัยก่อนเรียน ($p > .05$) ปัจจัยที่ดีที่สุดในการทำนายพฤติกรรมปรับตัวของเด็กวัยก่อนเรียนคือ สภาพแวดล้อมที่บ้าน ($\beta = .258; t = 3.015, p < .05$) และรองลงมาคือ เพศของเด็ก (หญิง) ($\beta = .201; t = 2.352, p < .05$) ซึ่งตัวทำนายทั้งสองนี้สามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมปรับตัวของเด็กวัยก่อนเรียนได้ร้อยละ 12.2 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F = 8.545, p < .001$)

ผลการวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่าสภาพแวดล้อมที่

* ร้อยเอกหญิง สาขาวิชาการพยาบาลเด็ก คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

** รองศาสตราจารย์ สาขาวิชาการพยาบาลเด็ก คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

บ้านและเพศของเด็ก เป็นปัจจัยที่สำคัญต่อพฤติกรรม การปรับตัวของเด็กวัยก่อนเรียนที่เข้ามารับบริการใน ศูนย์เลี้ยงเด็กกลางวัน นอกจากนี้พยาบาลผู้ปฏิบัติ การพยาบาลเด็กชั้นสูง หรือผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง ในการดูแลเด็กยังสามารถนำผลการวิจัยครั้งนี้เป็น แนวทางในการพัฒนาโปรแกรมส่งเสริมและสนับสนุน มารดาในการเลี้ยงดูบุตรวัยก่อนเรียนให้มีพฤติกรรม การปรับตัวที่เหมาะสมได้ดียิ่งขึ้นต่อไป

คำสำคัญ : พฤติกรรมการปรับตัว เด็กวัยก่อนเรียน ศูนย์เลี้ยงเด็กกลางวัน สภาพแวดล้อมที่บ้าน ลักษณะ พื้นฐานทางอารมณ์

Abstract

The purpose of this predictive correlational research was to determine predictors of adaptive behavior of preschoolers, including child gender, temperament, home environment, family type, family income and mother's education. Simple random sampling was used to recruit sample. The sample consisted of 126 mothers of preschoolers who brought their children to receive service at child daycare centers, which belonged to the Royal Thai Navy in Amphur Sattahip, Chon Buri province. Data were collected during February to March 2010. Research instruments included 4 measures; 1) the demographic questionnaire, 2) the Home Observation for the Measurement of Environment (HOME) Inventory, 3) the child temperament questionnaire, and 4) the preschooler's adaptive behavior questionnaire. Content Validity Index (CVI) of the 2-4 scales were .83, .83, and 1.00, respectively. Kuder-Richadson (KR-20) was used to examine reliability of the

HOME and the preschooler's adaptive behavior questionnaire; and there were .81, and .83, respectively. Chronbach's alpha coefficient (α) of the child temperament questionnaire was .80. Data were analyzed by using frequencies, percents, means, standard deviations, ranges, Pearson's correlation and multiple regression analyses.

Results revealed that mean score of adaptive behavior of preschoolers receiving service in child daycare was 37.40 ($SD = .42$, range 21-45). Child temperament, sex and home environment were positively correlated to adaptive behavior of the preschoolers ($r = .287$, $p < .01$, $r = .239$, $p < .01$ and $r = .152$, $p < .05$, respectively). Girls had significantly better adaptive behavior than boys. Family type, family income and educational level of mother were not significantly correlated ($p > .05$). The best and significant predictor of the preschooler's adaptive behavior was the home environment ($\beta = .258$; $t = 3.015$, $p < .05$) and the second best was child gender (girl) ($\beta = .201$; $t = 2.352$, $p < .05$). The two predictors accounted for 12.2 % of variance ($F_{2,123} = 8.545$, $p < .001$) in the prediction.

These findings suggest that home environment and child gender are important factors influencing on preschooler's adaptive behavior receiving service in child daycare center. In addition, Pediatric Advanced Practice Nurses (P-APN) and other child health care providers could develop an intervention program based on these results to promote and enhance

child rearing of mothers with preschoolers to have more appropriate child adaptive behavior in the later life.

Key words : Adaptive behavior, preschoolers, child daycare center, home environment, temperament

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันความจำเป็นทางด้านเศรษฐกิจและสังคมที่เพิ่มมากขึ้น ทำให้บิดามารดาต้องออกไปทำงานนอกบ้าน ประกอบกับครอบครัวส่วนใหญ่มักจะเป็นครอบครัวเดี่ยวที่มีเฉพาะบิดามารดาและบุตร (ลัดดา เหมาะสุวรรณ, 2547) ซึ่งต่างจากเดิมที่เด็กเล็กจะได้รับการเลี้ยงดูจากมารดา ยาย ย่า หรือญาติคนอื่นๆ ในครอบครัวขยายจนกว่าจะเจริญเติบโตจนถึงวัยเข้าเกณฑ์ที่ต้องไปเข้าโรงเรียนภาคบังคับ บิดามารดาจึงจำเป็นต้องนำบุตรไปฝากเลี้ยงที่สถานรับเลี้ยงเด็กกลางวันเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งเป็นค่านิยมในสังคมที่ให้เด็กเล็กวัยก่อนเรียนหรือก่อนอนุบาลได้มีการเตรียมความพร้อม เข้ากับเพื่อนคนอื่นๆ พี่เลี้ยง และครูได้ และเพื่อให้เด็กได้มีสังคมและการช่วยเหลือตนเองเพิ่มขึ้น เด็กเล็กที่อยู่ในสถานรับเลี้ยงเด็กกลางวันต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมใหม่ที่มีบุคคลอื่นอยู่ร่วมด้วย พฤติกรรมการปรับตัวของเด็กวัยก่อนเรียน จึงเป็นสิ่งที่บิดามารดาผู้ปกครองหรือผู้ดูแลเด็กต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง

เด็กในวัยก่อนเรียนนี้เป็นวัยที่จะต้องก้าวสู่ความพร้อมในการเริ่มเรียนรู้เข้าสู่สังคม มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมของครอบครัวในฐานะสมาชิกคนหนึ่ง ในครอบครัว (ลดาวัลย์ ประทีปชัยกุล, 2543) เด็กรู้จักช่วยเหลือตนเอง ควบคุมดูแลตัวเองเพิ่มขึ้น และเด็กเริ่มคบเด็กอื่นๆ เป็นเพื่อนเล่น เรียนรู้ที่จะปรับตัว เริ่มเข้าใจความต้องการของบุคคลอื่นบ้าง รู้จักการแบ่งปันเป็นการเรียนรู้ที่อยู่ร่วมกับคนอื่น ซึ่งเด็กเริ่ม

ห่างจากครอบครัวเข้าไปสู่สังคมเพื่อนแต่ยังคงเอาแต่ใจ (Bowden & Greenberg, 2008) เด็กจะต้องพยายามปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม ช่วยเหลือตนเอง ติดต่อกับสื่อสารกับกลุ่มเพื่อนเพื่อให้ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับ วันเพ็ญ บุญประกอบ (2548) กล่าวว่า เด็กในวัยนี้จะแสดงออกทางพฤติกรรมมากกว่าคำพูด เนื่องจากความสามารถในการระงับและอดกลั้นยังไม่มีหรือมีน้อย เด็กจึงแสดงออกทางพฤติกรรมอย่างชัดเจน ซึ่งถ้าเด็กแสดงออกทางพฤติกรรมและปรับตัวได้อย่างเหมาะสมกับวัยก็จะสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข การที่บุคคลมีความสามารถในการช่วยเหลือตนเองในกิจวัตรประจำวันสามารถประกอบกิจกรรมต่างๆ ที่จำเป็นในการดำรงชีวิตในสังคมได้นั้น เป็นการแสดงออกของพฤติกรรมการปรับตัว (คำพวง ห่อทอง, 2548)

จากทฤษฎีวิวัฒนาการของกิเซล กล่าวว่า พฤติกรรมการปรับตัวเป็นพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นถึงระดับพัฒนาการของเด็ก และเป็นพฤติกรรมที่ใช้เป็นประจำเพื่อการดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข ให้เหมาะสมกับสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป เกิดขึ้นจากการที่บุคคลมีกระบวนการพัฒนาโครงสร้างร่างกายให้เปลี่ยนแปลงไปตามวัย การเจริญเติบโตของส่วนต่างๆ ของร่างกายให้พร้อมที่จะเรียนรู้พฤติกรรมใหม่ การบรรลุถึงความพร้อมที่เรียกว่าวุฒิภาวะ (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2549) และปัจจัยที่จะทำให้บุคคลมีพัฒนาการการปรับตัวที่ดีนำไปสู่การมีวุฒิภาวะนั้น ประกอบด้วยปัจจัยทางด้านพันธุกรรม และสิ่งแวดล้อม (Gesell, 1948 cited in Thelen & Adolph, 1992)

จากการศึกษาพบว่า พฤติกรรมการปรับตัวของเด็กวัยก่อนเรียนมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องหลายประการ ได้แก่ เพศของเด็ก ซึ่งผลการวิจัยของ ภาวิณี อ่อนนาค (2541) พบว่าเด็กผู้หญิงมีพฤติกรรมการปรับตัวได้ดีกว่าเด็กผู้ชาย นอกจากนี้พฤติกรรมการปรับตัวยัง

เกี่ยวข้องกับอาชีพ ฐานะทางเศรษฐกิจและระดับการศึกษาของบิดามารดาโดยพบว่า เด็กปฐมวัยที่บิดามารดามีการศึกษาและสถานภาพทางเศรษฐกิจในระดับสูงกว่ามีคะแนนพฤติกรรมการปรับตัวสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่บิดามารดามีการศึกษาและสถานภาพทางเศรษฐกิจในระดับต่ำกว่า (พิศสมัย ורתัย, 2540) ลักษณะครอบครัวเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อพฤติกรรมการปรับตัวของเด็กวัยก่อนเรียน เนื่องจากในปัจจุบันโครงสร้างทางสังคมเปลี่ยนแปลงโดยมีลักษณะครอบครัวเดี่ยวเพิ่มมากขึ้น ประกอบด้วย บิดา มารดา และบุตร ซึ่งต่างจากเดิมเป็นลักษณะครอบครัวขยายที่มี ยาย ย่า หรือญาติคนอื่น ๆ อยู่ในบ้านเดียวกัน และช่วยเหลือดูแลเด็ก ลักษณะครอบครัวที่มีแนวโน้มเปลี่ยนแปลงไปดังกล่าวจึงเกี่ยวข้องโดยตรงกับการเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียน และมีความเป็นไปได้ที่จะส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมการปรับตัวของเด็กด้วย นอกจากนี้ลักษณะพื้นฐานทางอารมณ์ (temperament) เป็นปัจจัยหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมปรับตัว เชื่อกันว่าพื้นฐานทางอารมณ์ถูกกำหนดจากปัจจัยทางพันธุกรรมส่วนหนึ่งและอีกส่วนหนึ่งได้รับจากสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะในช่วงแรกของชีวิต เด็กที่มีลักษณะของพื้นฐานทางอารมณ์ที่ต่างกัน จะมีการรับรู้และการตอบสนองต่อสิ่งเร้าหรือสภาพแวดล้อมที่ต่างกัน เด็กที่มีพื้นฐานทางอารมณ์แบบดอยหนี่และปรับตัวได้ช้าจะรับรู้ว่าการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมเป็นสิ่งที่ตึงเครียดมากสำหรับเด็ก ไม่สามารถปรับเปลี่ยนตนเองให้เข้ากับสภาพแวดล้อมใหม่ได้รวดเร็ว จึงทำให้เด็กแสดงปฏิกิริยาตอบสนองไปในทางลบ ในทางตรงกันข้ามเด็กที่มีพื้นฐานอารมณ์เข้าใกล้สิ่งเร้าใหม่และมีความสามารถในการปรับตัวดี จะรับรู้ว่าการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมเป็นสิ่งท้าทายสำหรับเด็กมากกว่าเป็นสิ่งที่ตึงเครียด เด็กที่มีลักษณะดังกล่าวจึงปรับตัวได้ดี และตอบสนองไปในทางบวก (Thomas & Chess,

1977) สภาพแวดล้อมที่บ้านเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่เกี่ยวข้องโดยตรงต่อการปรับตัวของสมาชิกในครอบครัว โดยเฉพาะเด็กที่กำลังเจริญเติบโต การจัดสภาพแวดล้อมของบ้านที่ปลอดภัย เป็นสุขและเหมาะสม รวมทั้งการมีสิ่งสนับสนุนต่าง ๆ เช่น ของเล่น หนังสือนิทานหรือภาพต่าง ๆ และไม่หวังจะเป็นสภาพแวดล้อมทางกายภาพหรือสภาพแวดล้อมทางจิตสังคมที่เหมาะสมกับพัฒนาการเด็กในแต่ละช่วงวัย ย่อมช่วยส่งเสริมพัฒนาการ และประสบการณ์การเรียนรู้ของเด็กให้ดำเนินไปได้อย่างราบรื่นและเต็มศักยภาพ (จิตตินันท์ เตชะคุปต์, 2547)

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้น จะเห็นว่า มีปัจจัยหลายประการที่เกี่ยวข้องกับการปรับตัวของเด็กวัยก่อนเรียนที่ต้องเข้ามารับการดูแลในศูนย์เลี้ยงเด็กกลางวัน การศึกษาที่ผ่านมาส่วนใหญ่เป็นการศึกษาในเชิงหาความสัมพันธ์ และความแตกต่างของพฤติกรรมปรับตัวต่อปัจจัยต่างๆ ยังไม่พบการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยทำนายการปรับตัวของเด็กวัยก่อนเรียนที่เข้ามารับการดูแลในศูนย์เลี้ยงเด็กกลางวัน ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาปัจจัยทำนายพฤติกรรมปรับตัวของเด็กวัยก่อนเรียนซึ่งได้แก่ เพศของเด็ก ลักษณะพื้นฐานทางอารมณ์ สภาพแวดล้อมที่บ้าน ลักษณะครอบครัว รายได้ครอบครัว และระดับการศึกษาของมารดา และศึกษาว่าปัจจัยใดเป็นตัวทำนายที่ดีที่สุด เพื่อนำผลการวิจัยเป็นแนวทางสร้างโปรแกรม เพื่อส่งเสริมหรือพัฒนาพฤติกรรมปรับตัวที่เหมาะสมให้กับเด็กวัยก่อนเรียน รวมทั้งการส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคมให้แก่เด็กต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมปรับตัวของเด็กวัยก่อนเรียนที่รับบริการในศูนย์เลี้ยงเด็กกลางวัน
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง เพศของเด็ก ลักษณะพื้นฐานทางอารมณ์ สภาพแวดล้อมที่บ้าน

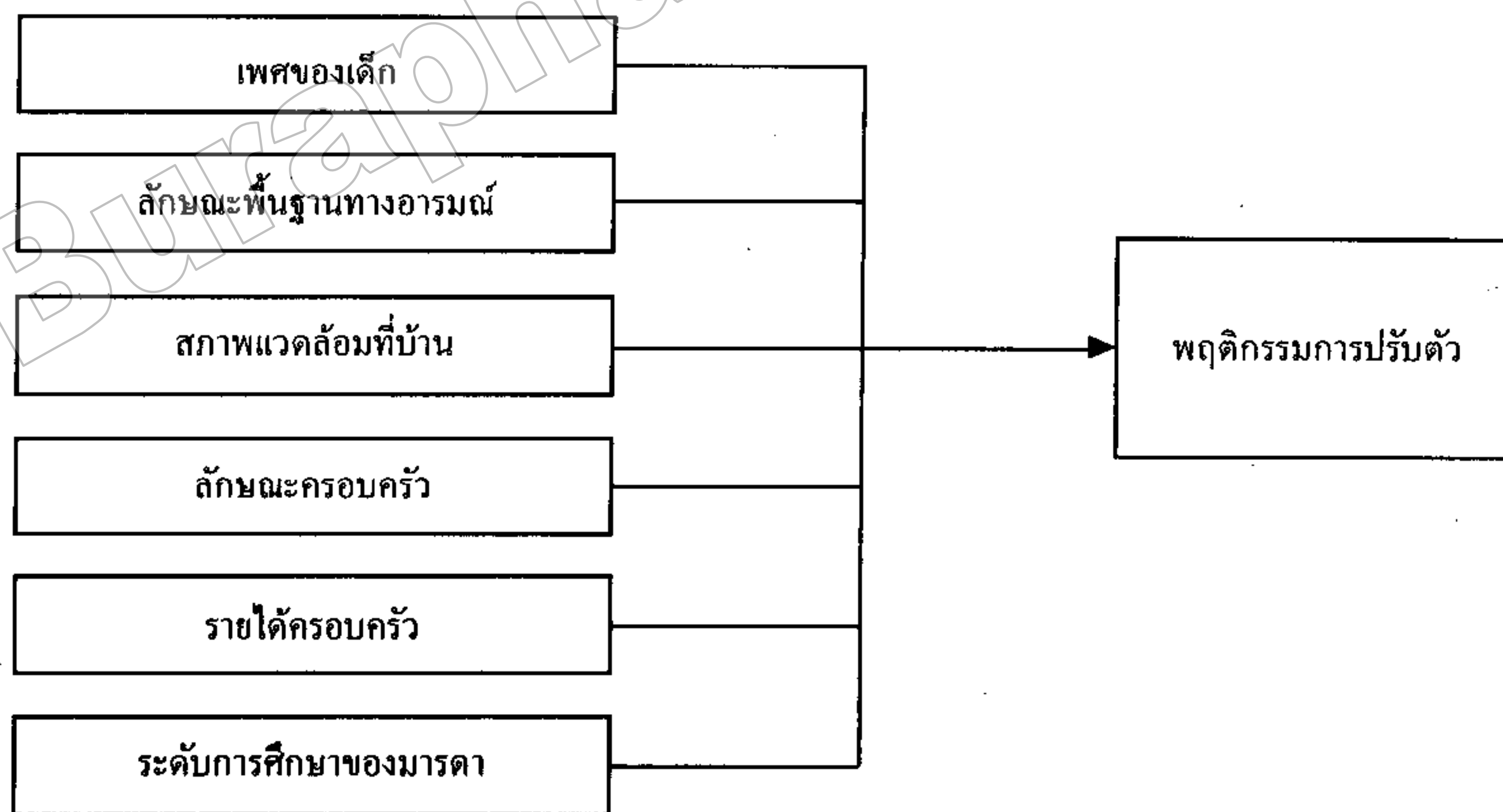
ลักษณะครอบครัว รายได้ครอบครัว และระดับการศึกษาของมารดากับพฤติกรรมการปรับตัวของเด็กวัยก่อนเรียน

3. เพื่อศึกษาปัจจัยทำนายพฤติกรรมการปรับตัวของเด็ก ได้แก่ เพศของเด็ก ลักษณะพื้นฐานทางอารมณ์สภาพแวดล้อมที่บ้าน ลักษณะครอบครัว รายได้ครอบครัวและระดับการศึกษาของมารดา และศึกษาปัจจัยทำนายที่ดีที่สุด

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษานี้ใช้ ทฤษฎีวุฒิภาวะของกิเซล (Gesell's Maturation Theory; Gesell, 1948 cited in Thelen & Adolph, 1992) เป็นกรอบแนวคิดการวิจัย กิเซลเชื่อว่าพัฒนาการของมนุษย์มีอิทธิพลมาจากปัจจัยหลักคือพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งพันธุกรรมคือ การถ่ายทอดลักษณะต่างๆ ทางชีววิทยา จากบิดามารดาไปสู่บุตรโดยผ่านทางเซลล์สืบพันธุ์ และมียีนเป็นตัวถ่ายทอดลักษณะถาวรเช่น ชนิดของหมู่เลือด เพศ รูปร่างหน้าตา สีของผม เป็นต้น

และสิ่งแวดล้อมคือ ทุกสิ่งทุกอย่างทั้งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต ที่มีอิทธิพลต่อบุคคลและสามารถที่จะปรับเปลี่ยนให้เป็นไปในลักษณะต่างๆ ได้ ปกตินักคิดจะได้รับอิทธิพลมาจากพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อมอย่างพอกัน ที่ส่งผลให้บุคคลมีพัฒนาการต่างๆ เพิ่มมากขึ้นจนถึงระดับสมบูรณ์หรือที่เรียกว่าวุฒิภาวะ (maturation) ซึ่งหมายถึงการเจริญเติบโตถึงขีดสูงสุดในแต่ละระยะหรือในแต่ละระดับอายุ ทำให้บุคคลมีความสามารถพอที่จะกระทำกิจกรรมได้อย่างใดอย่างหนึ่งอย่างเหมาะสมในแต่ละวัยได้ วุฒิภาวะของบุคคลจะแสดงออกโดยการมีพฤติกรรมปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม สังคม สถานที่หรือผู้คนอื่นๆ ได้อย่างเหมาะสม ในการวิจัยครั้งนี้ศึกษาปัจจัยทำนายด้านพันธุกรรม ได้แก่ เพศและลักษณะพื้นฐานทางอารมณ์ของเด็ก และด้านสิ่งแวดล้อม ได้แก่ สภาพแวดล้อมที่บ้าน ลักษณะครอบครัว รายได้ครอบครัวและระดับการศึกษาของมารดา ต่อการทำนายพฤติกรรมการปรับตัวของเด็กวัยก่อนเรียน เขียนสรุปได้ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบหาความสัมพันธ์เชิงทำนาย (predictive correlational research design) เก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ ถึง เดือนมีนาคม 2553

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรคือ มารดาของเด็กวัยก่อนเรียน ที่บุตรมีอายุระหว่าง 3-5 ปี มารับบริการในศูนย์เลี้ยงเด็กกลางวัน สังกัดกองทัพเรือ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี จำนวน 7 แห่ง

กลุ่มตัวอย่าง คัดเลือกจากรายชื่อมารดาของเด็กที่มีอายุระหว่าง 3-5 ปี ในแต่ละศูนย์ตามสัดส่วนของประชากร ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย โดยการจับสลากแบบไม่ใส่คืน ทาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีการเปิดตารางการวิเคราะห์ค่าอำนาจในการทดสอบ (power analysis) ซึ่งกำหนดความเชื่อมั่น (α) ที่ระดับนัยสำคัญที่ .05 จำนวนตัวแปรต้นหรือจำนวนตัวแปรทำนายเท่ากับ 6 ค่าอำนาจการทดสอบ (Power analysis) เท่ากับ .80 และขนาดอิทธิพลของความสัมพันธ์ขนาดปานกลาง (moderate effect size) เท่ากับ .25 ซึ่งได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 126 คน (Polit & Hungler, 1999)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย 4 ชุดดังนี้

ชุดที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป

1.1 ข้อมูลส่วนบุคคลของเด็ก ได้แก่ เพศ อายุ และลำดับที่เกิด

1.2 ข้อมูลส่วนบุคคลของมารดาและครอบครัว ได้แก่ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ของครอบครัว จำนวนบุตรในครอบครัว และลักษณะครอบครัว

ชุดที่ 2 แบบสังเกตสภาพแวดล้อมที่บ้านสำหรับเด็กวัยก่อนเรียน (Home Observation for Measurement of the Environment (HOME) for Early Childhood) ผู้วิจัยแปลและดัดแปลงมาจากแบบสังเกตสภาพแวดล้อมที่บ้านของครอลเวลและแบรดเลย์ (Caldwell & Bradley, 1984) เป็นแบบสังเกตที่ใช้วัดลักษณะสภาพแวดล้อมที่บ้าน ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมพัฒนาการและการปรับตัว มีทั้งหมดจำนวน 36 ข้อ แบ่งออกเป็น 7 ด้านคือ ด้านการสื่อสารและตอบสนองทางภาษา ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ด้านการตอบสนองของมารดา ด้านการกระตุ้นการเรียนรู้ ด้านการเป็นตัวแบบ ด้านการทำกิจกรรมต่างๆ และด้านการทำโทษ โดยให้มารดาเป็นผู้ตอบแบบสังเกตนี้ ว่าในบ้านมีหรือไม่มีลักษณะตามแต่ละข้อ ถ้ามีลักษณะหรือสิ่งของนั้นๆ ในแต่ละข้อให้ 1 คะแนน ถ้าไม่มีให้ 0 คะแนน คะแนนรวมที่เป็นไปได้ของแบบสอบถามทั้งชุดอยู่ระหว่าง 0-36 คะแนน คะแนนรวมยิ่งสูงหมายถึง ในบ้านมีลักษณะแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการส่งเสริมพัฒนาการและการปรับตัวของเด็กวัยก่อนเรียนมาก แบบสังเกตนี้มีค่าความเชื่อมั่น (Kuder-Richardson 20 หรือ KR-20) เท่ากับ .81 และค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหา (CVI) เท่ากับ .83

ชุดที่ 3 แบบสอบถามลักษณะพื้นฐานทางอารมณ์ของเด็กวัยก่อนเรียน ผู้วิจัยปรับปรุงมาจากแบบสอบถามของ วัจฉิ ไทรงาม (2539) ซึ่งแปลและปรับปรุงมาจากแบบประเมินลักษณะพื้นฐานทางอารมณ์เด็กวัยก่อนเรียนของ โทมัสและเชส (Thomas & Chess, 1977) ประกอบด้วยข้อคำถาม 36 ข้อ ซึ่งประกอบด้วยลักษณะพื้นฐานอารมณ์ 6 ด้าน ได้แก่ ด้านระดับกิจกรรม ด้านการปฏิบัติตัวเป็นเวลา ด้านปฏิกิริยาตอบสนองต่อบุคคลหรือสิ่งเร้า ด้านความสามารถในการปรับตัว ด้านความรุนแรงในการตอบสนอง และด้านลักษณะอารมณ์ โดยมีเกณฑ์การให้

คะแนน 5 ระดับ (1-5) คะแนนรวมที่เป็นไปได้อยู่ระหว่าง 36-180 คะแนน คะแนนรวมมาก หมายถึงเด็กมีลักษณะพื้นฐานอารมณ์เป็นเด็กเลี้ยงง่าย คะแนนรวมน้อย หมายถึงเด็กมีลักษณะพื้นฐานทางอารมณ์เป็นเด็กเลี้ยงยาก แบบสอบถามนี้มีค่าความเชื่อมั่น (Cronbach's alpha coefficient) เท่ากับ .80 และค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหา (CVI) เท่ากับ .83

ชุดที่ 4 แบบสอบถามพฤติกรรมกรรมการปรับตัวของเด็กวัยก่อนเรียน ผู้วิจัยปรับปรุงมาจากแบบสอบถามพฤติกรรมกรรมการปรับตัวเด็กปฐมวัยของ พิศสมัย อรทัย (2540) ซึ่งสร้างตามแนวความคิดของแฮริสัน (Harrison, 1987) ประกอบด้วยข้อคำถาม 45 ข้อ ซึ่งประกอบด้วยพฤติกรรมกรรมการปรับตัว 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการช่วยเหลือตนเอง ด้านการเคลื่อนไหว ด้านสัมพันธภาพระหว่างบุคคล และด้านสติปัญญา/การสื่อความหมาย ถ้าเด็กแสดงพฤติกรรมนั้นๆ ได้ในแต่ละข้อให้ 1 คะแนน ถ้าไม่แสดงให้ 0 คะแนน คะแนนที่เป็นไปได้ของแบบสอบถามทั้งชุดอยู่ระหว่าง 0-45 คะแนน คะแนนรวมยิ่งสูง หมายถึงเด็กมีพฤติกรรมกรรมการปรับตัวได้ดีและเหมาะสมกับพัฒนาการเด็กวัยก่อนเรียน แบบสอบถามนี้มีค่าความเชื่อมั่น (Kuder-Richardson 20 หรือ KR-20) เท่ากับ .83 และค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหา (CVI) เท่ากับ 1.00

การพิทักษ์สิทธิ์ของกลุ่มตัวอย่าง

โครงการวิจัยครั้งนี้ได้ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยของมหาวิทยาลัยบูรพา ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้มีการพิทักษ์สิทธิ์ของผู้เข้าร่วมโครงการวิจัย โดยผู้วิจัยแนะนำตัวกับกลุ่มตัวอย่าง อธิบายวัตถุประสงค์ของการวิจัย ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล และชี้แจงว่าข้อมูลที่ได้จะถูกเก็บเป็นความลับโดยไม่เปิดเผยชื่อและให้กลุ่ม

ตัวอย่างตัดสินใจเข้าร่วมการวิจัยด้วยตนเอง และให้ลงนามในใบยินยอมการเข้าร่วมการวิจัย กลุ่มตัวอย่างสามารถแจ้งสิทธิในการเข้าร่วม หรือถอนตัวจากการวิจัยได้ทุกขั้นตอน หากกลุ่มตัวอย่างไม่ต้องการตอบแบบสอบถาม สามารถยกเลิกการเข้าร่วมการวิจัยได้โดยไม่มีผลเสียต่อเด็กและมารดาไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยจะสรุปผลออกมาเป็นภาพรวม เพื่อให้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยเท่านั้น ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้เข้าร่วมวิจัยเป็นผู้ตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ขออนุญาตเก็บข้อมูลวิจัยจาก คณะบดีคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ถึงผู้อำนวยการสถานรับเลี้ยงเด็กกลางวัน สังกัดกองทัพเรือ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี
2. ขอเข้าพบและนำหนังสือมอบให้ ผู้อำนวยการศูนย์เลี้ยงเด็กกลางวัน สังกัดกองทัพเรือ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการทำวิจัยและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมขอความช่วยเหลือในการเก็บรวบรวมข้อมูล หลังจากได้รับอนุญาตจากผู้อำนวยการศูนย์เลี้ยงเด็กกลางวัน
3. เลือกกลุ่มตัวอย่างตามคุณสมบัติที่กำหนด
4. ดำเนินการและเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้
 - 4.1 แนะนำตนเอง อธิบายวัตถุประสงค์ของการวิจัย ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ขอความร่วมมือในการทำวิจัยจากกลุ่มตัวอย่าง
 - 4.2 อธิบายวิธีตอบแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างเข้าใจ แล้วให้ตอบแบบสอบถาม
5. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลและนำ

ไปวิเคราะห์ทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป กำหนดค่าความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 มีรายละเอียดดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและพิสัย

2. คะแนนสภาพแวดล้อมที่บ้าน ลักษณะพื้นฐานทางอารมณ์ พฤติกรรมการปรับตัวของเด็กวัยก่อนเรียน วิเคราะห์โดยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและพิสัย

3. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่างๆ ได้แก่ เพศของเด็ก ลักษณะพื้นฐานทางอารมณ์ สภาพแวดล้อมที่บ้าน ลักษณะครอบครัว รายได้ครอบครัว และระดับการศึกษาของมารดากับพฤติกรรมการปรับตัวของเด็กวัยก่อนเรียน วิเคราะห์โดยใช้สถิติสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson product moment correlation)

4. ปัจจัยที่ร่วมกันทำนายพฤติกรรมการปรับตัวของเด็กวัยก่อนเรียน ได้แก่ เพศของเด็ก ลักษณะพื้นฐานทางอารมณ์ สภาพแวดล้อมที่บ้าน ลักษณะครอบครัว รายได้ครอบครัว และระดับการศึกษาของมารดา ใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (multiple regression analysis) และปัจจัยทำนายที่ดีที่สุดด้วยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (stepwise multiple regression analysis)

ผลการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างมีอายุเฉลี่ย 32.14 ปี ($S.D. = 4.67$) ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรสคู่และอยู่ด้วยกันกับคู่สมรส (ร้อยละ 96.0) จบการศึกษาในระดับปริญญาตรีมากที่สุด (ร้อยละ 46) รองลงมาคือมัธยมศึกษาตอนปลายหรือปวช. (ร้อยละ 30.2) ส่วนใหญ่

ประกอบอาชีพเป็นพนักงานบริษัทหรือพนักงานของรัฐ (ร้อยละ 36.5) รองลงมาคือไม่ได้ประกอบอาชีพหรือแม่บ้าน (ร้อยละ 24.8) มีรายได้เฉลี่ยของครอบครัวต่อเดือนเท่ากับ 32,277.78 บาท ($S.D. = 1049.97$) ในครอบครัวส่วนมากมีจำนวนบุตร 2 คน (ร้อยละ 48.4) รองลงมาในครอบครัวมีจำนวนบุตร 1 คน (ร้อยละ 45.2) มีลักษณะครอบครัวเดี่ยวมากที่สุด (ร้อยละ 74.6) บุตรวัยก่อนเรียนมีอายุเฉลี่ย 42.98 เดือน ($S.D. = 6.21$) ส่วนมากเป็นเพศหญิง (ร้อยละ 52.4) และเป็นบุตรลำดับแรกของครอบครัว (ร้อยละ 69.8)

2. คะแนนเฉลี่ยของสภาพแวดล้อมที่บ้านเท่ากับ 32.30 ($S.D. = .26$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพมีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ 6.16 ($S.D. = .11$) รองลงมาเป็นด้านการสื่อสารและตอบสนองทางภาษามีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 5.84 ($S.D. = .05$) และด้านการทำโทษเป็นด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด เท่ากับ 2.34 ($S.D. = .10$)

ลักษณะพื้นฐานทางอารมณ์มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 124.80 ($S.D. = .95$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านระดับกิจกรรมมีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ 27.33 ($S.D. = .34$) รองลงมาเป็นด้านความรุนแรงของการตอบสนองมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 23.11 ($S.D. = .28$) และด้านความสามารถในการปรับตัวมีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด เท่ากับ 17.33 ($S.D. = .19$)

พฤติกรรมการปรับตัวมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 37.40 ($S.D. = .42$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านสติปัญญาและการสื่อสารมีคะแนนเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ 13.39 ($S.D. = .21$) รองลงมาเป็นด้านการช่วยเหลือตนเองมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 9.44 ($S.D. = .17$) และคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านการเคลื่อนไหว เท่ากับ 5.46 ($S.D. = .10$) รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 คะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และพิสัยของสภาพแวดล้อมที่บ้าน ลักษณะพื้นฐานทางอารมณ์ และ พฤติกรรมการปรับตัวของเด็กวัยก่อนเรียนโดยรวมและแยกรายด้าน (n=126)

ตัวแปร	M	SD	Range
สภาพแวดล้อมที่บ้าน	32.30	.26	19-36
- ด้านการสื่อสารและตอบสนองทางภาษา	5.84	.05	2-6
- ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ	6.16	.11	2-7
- ด้านการตอบสนองของมารดา	4.82	.05	2-5
- ด้านการกระตุ้นการเรียนรู้	4.84	.04	3-5
- ด้านการเป็นตัวแบบ	3.63	.06	1-4
- ด้านการทำกิจกรรมต่างๆ	4.67	.06	2-5
- ด้านการทำโทษ	2.34	.10	0-4
ลักษณะพื้นฐานทางอารมณ์	124.80	.95	87-147
- ด้านระดับกิจกรรม	27.33	.34	13-37
- ด้านการปฏิบัติตัวเป็นเวลา	18.11	.26	11-25
- ด้านปฏิกิริยาตอบสนองต่อบุคคลหรือสิ่งเร้าใหม่	17.39	.27	7-23
- ด้านความสามารถในการปรับตัว	17.33	.19	13-23
- ด้านความรุนแรงของการตอบสนอง	23.11	.28	11-33
- ด้านลักษณะอารมณ์	21.52	.29	13-29
พฤติกรรมการปรับตัว	37.40	.42	21-45
- ด้านการช่วยเหลือตนเอง	9.44	.17	4-12
- ด้านการเคลื่อนไหว	5.46	.10	1-7
- ด้านสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคล	9.13	.11	3-10
- ด้านสติปัญญา และการสื่อสาร	13.39	.21	6-16

3. เพศของเด็ก (ชาย = 0, หญิง = 1) มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการปรับตัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .239, p < .01$) ลักษณะพื้นฐานทางอารมณ์และสภาพแวดล้อมที่บ้านมีความสัมพันธ์

ทางบวกกับพฤติกรรมการปรับตัวอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .152, p < .05$ และ $r = .287, p < .01$, ตามลำดับ) ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (r) แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทำนายกับตัวแปรเกณฑ์

ตัวแปร	พฤติกรรมการปรับตัวของเด็กวัยก่อนเรียน (r)
เพศของเด็ก (หญิง)	.239**
ลักษณะพื้นฐานทางอารมณ์	.152*
สภาพแวดล้อมที่บ้าน	.287**
ลักษณะครอบครัว (เดี่ยว)	.064
รายได้ครอบครัว	.137
ระดับการศึกษาของมารดา (ต่ำกว่าปริญญาตรี)	.055

* $p < .05$, ** $p < .01$

4. สภาพแวดล้อมที่บ้านและเพศของเด็ก เป็นปัจจัยที่ร่วมกันทำนายพฤติกรรมการปรับตัวของเด็กวัยก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) โดยสภาพแวดล้อมที่บ้าน เป็นตัวทำนายที่ดีที่สุด

รองลงมาได้แก่ เพศ (เพศหญิง) ซึ่งตัวแปรทั้งสอง สามารถร่วมกันทำนายพฤติกรรมการปรับตัวของเด็กวัยก่อนเรียนได้ ร้อยละ 12.2 (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (stepwise multiple regression analysis) เพื่อหาปัจจัยทำนายที่ดีที่สุดของพฤติกรรมการปรับตัวของเด็กวัยก่อนเรียน

ตัวแปร	b	SE	Beta	t
สภาพแวดล้อมที่บ้าน	.411	.136	.258	3.015*
เพศของเด็ก	-1.906	.801	-.201	-2.352*
ค่าคงที่	25.060	4.491		
$F_{2,123}$	8.545***			
R^2	.122			
ΔR^2	.040			

* $p < .05$, *** $p < .001$

อภิปรายผล

เด็กผู้ชายมีพฤติกรรมปรับตัวได้ไม่ดีเท่ากับเด็กผู้หญิง ($r = -.239$, $p < .01$) อภิปรายได้ว่าโดยธรรมชาติลักษณะของเด็กผู้หญิงจะมีการช่วยเหลือตัวเอง และปรับตัวต่อการใช้ชีวิตได้ดีกว่าเด็กผู้ชาย นอกจากนี้วิธีการในการอบรมเลี้ยงดูเด็กหญิงกับเด็กชายมีความแตกต่างกันออกไปตามบทบาททางเพศที่เหมาะสม เพศหญิงจะถูกอบรมให้ช่วยแม่เตรียมอาหาร ทำงานบ้าน หรือดูแลน้อง ดังนั้นเมื่อเด็กผู้หญิงและเด็กผู้ชายได้รับการอบรมเลี้ยงดูในวิถีทางตามบทบาททางเพศที่แตกต่างกัน ส่งผลให้พฤติกรรมปรับตัวของเด็กหญิงและเด็กชายแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ วิภาวี สติรังกูร (2546) ศึกษาพฤติกรรมปรับตัวของผู้ป่วยแรกเกิด-5 ปี พบว่า เด็กผู้หญิงมีคะแนนสูงกว่าเด็กผู้ชาย แสดงว่าเด็กผู้หญิงมีพฤติกรรมปรับตัวดีกว่าเด็กผู้ชาย และสอดคล้องกับเมอร์เซอร์ (Mercer, 1978) กล่าวว่าพฤติกรรมปรับตัว

ของเด็กเป็นความสามารถของเด็กในการกระทำพฤติกรรมตามบทบาททางสังคมได้อย่างเหมาะสมกับระดับอายุและเพศ และเป็นการกระทำที่สอดคล้องหรือเป็นไปตามความคาดหวังของสังคมที่เด็กอยู่

ลักษณะพื้นฐานทางอารมณ์มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับต่ำกับพฤติกรรมปรับตัวของเด็กวัยก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .152$, $p < .05$) หมายถึงเด็กวัยก่อนเรียน ที่มีลักษณะพื้นฐานทางอารมณ์ที่ยิ่งดี เด็กก็จะมีพฤติกรรมปรับตัวได้ดีขึ้น ทั้งนี้อภิปรายได้ว่าเด็กวัยก่อนเรียนที่มารดานำมารับบริการในศูนย์เลี้ยงเด็กกลางวัน มีลักษณะพื้นฐานทางอารมณ์ที่ร่าเริง มีความมั่นใจ มีความเป็นมิตรกับบุคคลอื่น ก็จะสามารถปรับตัวเข้ากับคนอื่นได้ง่าย แต่ค่าความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำซึ่งอาจเป็นไปได้ว่าเด็กเหล่านี้ต้องใช้เวลาและความพยายามมากในการมีพฤติกรรมปรับตัวเมื่อเข้ามาอยู่ในสถานที่ใหม่ที่แตกต่างจากบ้าน อย่างไรก็ตามลักษณะพื้นฐานทางอารมณ์ของเด็กเป็นสิ่งที่ได้มาจากพันธุกรรมและ

การเลี้ยงดู ซึ่งเด็กวัยก่อนเรียนที่ศึกษาในครั้งนี้อาจมาจากครอบครัวที่มีการเลี้ยงดูแตกต่างกัน ดังนั้นตัวแปรแบบแผนการเลี้ยงดูเด็กจึงเป็นตัวแปรที่ควรสนใจศึกษาให้ลึกซึ้งมากขึ้นในการศึกษาต่อไป

สภาพแวดล้อมที่บ้านมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับต่ำกับพฤติกรรมการปรับตัวของเด็กวัยก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .287, p < .01$) หมายถึงเด็กวัยก่อนเรียนถ้าที่บ้านมีลักษณะสภาพแวดล้อมที่ยิ่งดี และเหมาะสมกับวัยเด็กเหล่านั้นก็จะยิ่งมีพฤติกรรมการปรับตัวได้ดีมากขึ้น ซึ่งอธิบายได้ว่าเด็กวัยก่อนเรียนเป็นวัยที่ชอบการเรียนรู้ โดยการเรียนรู้ของวัยนี้จะผ่านการเล่น และเด็กในวัยนี้จะเริ่มเล่นกับเพื่อนเป็นกลุ่ม พอใจกับการเล่นที่เกี่ยวข้องกับสังคมของผู้ใหญ่ มักเล่นเกี่ยวกับชีวิตในบ้าน (วารสาร รักวิจัย, 2540) ซึ่งถ้าพ่อแม่มีบทบาทในการจัดหาของเล่น ดูแลจัดหาสถานที่ กระตุ้นทางวาจาที่เหมาะสม ให้พ่อแม่มีส่วนร่วมกิจกรรมของเด็ก จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ และพัฒนาการด้านต่างๆ เช่น ด้านสังคมมีการปรับตัวกับบุคคลอื่น สิ่งแวดล้อมและเรียนรู้พฤติกรรมทางสังคมที่เหมาะสม สอดคล้องกับการศึกษาของ แบริดเจอร์ และคอลลเวล (Bradley & Caldwell, 1979) พบว่า เด็กที่มารดา มีความรับผิดชอบตอบสนองลูกอย่างอารมณ์ดีและใช้คำพูดที่นุ่มนวลอ่อนโยนด้วยปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับลูกตลอดเวลา มีการจัดหาของเล่นที่เหมาะสมกับวัยให้เด็กจะแสดงความสามารถทางสังคมและภาษาเพิ่มขึ้น และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ สุรางค์ ไคว้ตระกูล (2552) ที่พบว่าตัวแบบในสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็ก บิดา มารดา ครูและเพื่อนร่วมวัย รวมทั้งสิ่งที่เห็นจากโทรทัศน์ มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของเด็กวัยนี้มาก

ลักษณะครอบครัว รายได้ครอบครัวและระดับการศึกษาของมารดาไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมปรับตัวของเด็กวัยก่อนเรียน ($p > .05$) ซึ่งการวิจัยครั้งนี้พบว่าเด็กวัยก่อนเรียนส่วนใหญ่มีลักษณะครอบครัวเป็นครอบครัวเดี่ยว (ร้อยละ 74.6) และจากการพูดคุยกับมารดาของเด็กวัยก่อนเรียนพบว่า

ถึงจะแยกครอบครัวออกมาอยู่เฉพาะพ่อ แม่ ลูก และก็ยังมีการติดต่อไปมาหาสู่กับญาติ พี่น้องเป็นประจำ คอยดูแลช่วยเหลือซึ่งกันและกัน อันเป็นลักษณะเด่นของครอบครัวไทย เหล่านี้ทำให้ความแตกต่างระหว่างครอบครัวเดี่ยวและครอบครัวขยายในสังคมไทยมีน้อย และผลการวิจัยนี้ที่พบว่ารายได้ครอบครัวไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมปรับตัวของเด็กวัยก่อนเรียน สอดคล้องกับผลการศึกษาของ จารุณี ป็องพาล (2548) พบว่าครอบครัวที่มีระดับฐานะทางเศรษฐกิจแตกต่างกันเด็กวัยก่อนเรียนมีแนวโน้มไม่ได้มีพฤติกรรมปรับตัวดีกว่ากัน นอกจากนี้ผลการศึกษาครั้งนี้พบว่า ระดับการศึกษาของมารดาไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมปรับตัวของเด็กวัยก่อนเรียน สอดคล้องกับการศึกษาของ สุติมา วงศ์วานกุล (2546) ที่พบว่าเด็กปฐมวัยที่ระดับการศึกษามิถามารดาแตกต่างกันมีแนวโน้มพฤติกรรมปรับตัวไม่แตกต่างกัน แต่แตกต่างจากผลการศึกษาของ คำพวง ห่อทอง (2548) ที่พบว่าเด็กปฐมวัยในกรุงเทพมหานครและจังหวัดสุรินทร์ที่บิดามารดามีระดับการศึกษาสูงกว่า มีฐานะทางเศรษฐกิจดีกว่ามีพฤติกรรมปรับตัวดีกว่าเด็กปฐมวัยที่บิดามารดามีระดับการศึกษาต่ำกว่า ดังนั้นความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษาของมารดา กับพฤติกรรมปรับตัวของเด็กวัยก่อนเรียนอาจจำเป็นต้องศึกษาเชิงลึกเพิ่มเติม

ปัจจัยทำนายที่ดีที่สุดของพฤติกรรมปรับตัวของเด็กวัยก่อนเรียนคือ สภาพแวดล้อมที่บ้าน ($\beta = .258; t = 3.015, p < .05$) และรองลงมาคือ เพศของเด็ก (หญิง) ($\beta = .201; t = 2.352, p < .05$) ตัวทำนาย ทั้งสองนี้สามารถร่วมกันทำนายได้ร้อยละ 12.2 ($F = 2, 123, p < .001$) อธิบายได้ว่าลักษณะสภาพแวดล้อมที่บ้านที่ดีและเหมาะสมกับวัยของเด็กเหล่านั้นเด็กก็จะยิ่งมีพฤติกรรมปรับตัวได้ดีและเหมาะสมมากยิ่งขึ้น และเด็กผู้หญิงจะมีพฤติกรรมปรับตัวดีกว่าเด็กผู้ชายสอดคล้องกับ วอชส์ (Wachs, 1993) พบว่าการกระตุ้นทางวาจาของผู้เลี้ยงดู ซึ่งก็คือลักษณะ

หนึ่งของสภาพแวดล้อมของเด็ก มีความสัมพันธ์ทางบวกกับพฤติกรรมกำพร้าและของเล่นหนังสือนิทานหรือภาพต่างๆ ช่วยส่งเสริมพัฒนาการ ประสบการณ์การเรียนรู้ของเด็กให้ดำเนินไปได้ อย่างราบรื่นและเต็มศักยภาพ (จิตตินันท์ เตชะคุปต์, 2547) และสอดคล้องกับ วราภรณ์ รักวิจัย (2540) ที่พบว่าพ่อและแม่ที่มีโอกาสได้เล่น ได้พูดคุยกับลูกให้เวลาลูกในการทำกิจกรรมต่างๆ เช่น เล่านิทาน วาดรูป พาไปเที่ยว เป็นการสร้างความใกล้ชิดความเข้าใจกันมากขึ้น เด็กได้รับความรัก ความอบอุ่น ได้รับการแนะนำจากพ่อแม่ขณะทำกิจกรรมต่างๆ เหล่านั้นเด็กจะมีแนวโน้มเป็นผู้ที่อ่อนโยน ไม่ก้าวร้าว ปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมได้ง่าย ซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมกำพร้าของเด็กวัยก่อนเรียน ส่วนเพศของเด็ก (หญิง) ที่ทำนายพฤติกรรมกำพร้าได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติสอดคล้องกับการศึกษาของ สุติมา วงศ์วัจนกุล (2546), วิภาวี สติรังกูร (2546), คำพวง ห่อทอง (2548) และเมอร์เซอร์ (Mercer, 1978) ซึ่งรายละเอียดได้อภิปรายไว้ก่อนหน้านี้แล้ว

ข้อเสนอแนะ

ด้านการนำผลวิจัยไปใช้

1. พยายาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งพยายามเด็ก ควรเชื่อมบ้านที่มีเด็กวัยก่อนเรียนเพื่อให้คำแนะนำมารดาในการจัดสภาพแวดล้อม สิ่งของต่างๆ รวมทั้ง การเล่น พูดคุย และอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยก่อนเรียนของบิดามารดา เพื่อช่วยส่งเสริมการปรับตัวเด็กวัยก่อนเรียนให้ดียิ่งขึ้น

2. ควรให้คำแนะนำมารดาในการเลี้ยงดูเด็กผู้ชายวัยก่อนเรียนให้ช่วยเหลือตนเอง และมีสังคมมากขึ้น

ด้านการทำวิจัยขั้นต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยอื่นๆ ที่อาจส่งผลต่อพฤติกรรมกำพร้าของเด็กวัยก่อนเรียน เช่น ลำดับการเกิด สัมพันธภาพภายในครอบครัว และ การ

อบรมเลี้ยงดูเด็ก เป็นต้น

2. ศึกษาความแตกต่างของพฤติกรรมกำพร้าของเด็กวัยก่อนเรียน ตามระยะเวลาที่ได้รับบริการในศูนย์เลี้ยงเด็กกลางวัน หรือทำการศึกษาแบบติดตามระยะยาว (longitudinal study)

3. การศึกษาครั้งนี้มารดาเป็นผู้ตอบแบบสอบถาม ควรทำการวิจัยเพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมกำพร้าของเด็กวัยก่อนเรียน โดยให้ครู หรือพี่เลี้ยงเป็นผู้สังเกตหรือตอบแบบสอบถาม เพื่อได้ข้อมูลที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

คำพวง ห่อทอง. (2548). การศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมส่งเสริมการเล่นของบิดามารดาและพฤติกรรมกำพร้าของเด็กปฐมวัย ในเขตกรุงเทพมหานครกับจังหวัดจันทบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

จารุณี ป้องพาล. (2548). ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมส่งเสริมการเล่นของบิดาและมารดาและพฤติกรรมกำพร้าของเด็กปฐมวัย : การศึกษาความแตกต่างระหว่างเพศ. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

จิตตินันท์ เตชะคุปต์. (2547). สภาพแวดล้อมของครอบครัว. ใน กัทธา สง่า (บรรณาธิการ). สถานภาพครอบครัวศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เอกสารหาดีใหญ่.

พิศสมัย ทรัพย์. (2540). การสร้างแบบวัดพฤติกรรมกำพร้าสำหรับเด็กปฐมวัยในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ภาวิณี อ่อนนาค. (2541). การดัดแปลงแบบวัดพฤติกรรมกำพร้า VABS สำหรับเด็กปฐมวัยในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตร

มหาบัณฑิต, สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ลดาวลัย ประทีปชัยกุล. (2543). *การพยาบาลเพื่อส่งเสริมสุขภาพเด็กปฐมวัย*. สงขลา : อลลาลย์เพรส.

ลัดดา เหมาะสุวรรณ. (2547). *สภาวะสุขภาพสังคมของเด็กไทย*. ใน ลัดดา เหมาะสุวรรณ, ศิริกุล อิศรานุรักษ์, นิชรา เรืองดารกานนท์, กัทรา สง่า, กัลยา นิตีเรืองจรัส และจิราพร ชมพิกุล. *เด็กไทยวันนี้ เป็นอยู่อย่างไร*. กรุงเทพฯ: ลิบบราเคอร์การพิมพ์.

วราภรณ์ รักวิจัย. (2540). *การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ: แสงศิลป์การพิมพ์.

วัจน์ ไทรงาม. (2539). *ความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะเด็กตามพื้นฐานอารมณ์ของเด็กวัยก่อนเรียนตามลักษณะปัจจัยด้านเศรษฐกิจสังคมและการเลี้ยงดู*. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาอนามัยครอบครัว, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหิดล.

วันเพ็ญ บุญประกอบ. (2548). *การเลี้ยงดูลูกกับสุขภาพจิต*. *วารสารสมาคมจิตแพทย์แห่งประเทศไทย*, 46(1), 55-68.

วิภาวี สติรังกูร. (2546). *การศึกษาพฤติกรรมการปรับตัวของผู้ป่วยเด็กแรกเกิด-5 ปีในโรงพยาบาลศิริราช*. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาจิตวิทยาคลินิก, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหิดล.

ศรีเรือน แก้วกังวาล. (2549). *จิตวิทยาพัฒนาการทุกชีวิตทุกช่วงวัย (เล่ม 1)* (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.

สุดิมา วงศ์วัจนกุล. (2546). *การศึกษาเปรียบเทียบพฤติกรรมการปรับตัวของเด็กปฐมวัยในโรงเรียนนานาชาติและโรงเรียนอนุบาลเอกชน ในกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สุรางค์ ไคว้ตระกูล. (2552). *จิตวิทยาการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Bowden, V. R., & Greenberg, C. S. (2008). *Pediatric nursing procedures* (2nd ed.). Philadelphia: Lippincott, Williams & Wilkins.

Bradley, R. H., & Caldwell, B. M. (1979). Home observation for the measurement of the environment: A revision of the preschool scale. *American Journal of Mental Deficiency*, 84, 235-244.

Caldwell, B. M., & Bradley, R. H. (1984). *Home observation for the measurement of the environment*. Little Rock: University of Arkansas, Center for Child Development and Education.

Harrison, P. L. (1987). *Vineland adaptive behavior scales, classroom edition manual*. Circle Pines, MN: American Guidance Service.

Mercer, J. R. (1978). *Adaptive behavior inventory for children interview's manual*. New York: The Psychological Corporation.

Polit, D. F., & Hungler, B. P. (1999). *Nursing research principles and methods*. (6th ed). Philadelphia: J. B. Lippincott.

Thelen, E., & Adolph, K. E. (1992). Arnold L. Gesell: The paradox of nature and nurture. *Development Psychology*, 28(3), 368-380.

Thomas, A., & Chess, S. (1977). *Temperament and development*. New York: Brunner/Mazel.

Wachs, T. D. (1993). Nature of relation between the physical and social microenvironment of the 2-year old child. *Early Development and Parenting*, 2, 81-87.